

Słownik filozoficzny: polis

- [Wprowadzenie](#)
- [Zastanów się](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Arystoteles, *Ustrój polityczny Aten*, Warszawa 2001.
- Diogenes Laertios, *List Pizystrata do Solona*, Warszawa 1988.
- Homer, *Iliada*, Warszawa-Lublin-Łódź-Poznań-Kraków 1921.
- Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Warszawa 2003.

Czy wiesz, gdzie narodziła się demokracja? Udział obywateli w kształtowaniu polityki to zasada organizacji greckiego państwa-miasta, czyli polis. Nie dotyczyło to obywaterek – kobiety prawa głosu nie miały. Istotą polis był właśnie sposób sprawowania władzy. Ustrój polityczny polis ewoluował od VIII wieku p.n.e. Stopniowo zanikała władza królewska, zastępowały ją oligarchie, a czasami tyranie. Największy wpływ na kształtowanie polityki mieli arystokraci. W V wieku p.n.e. w większości polis zapanowały rządy demokratyczne. Niezależne wspólnoty obywateli budowały swoją tożsamość poprzez język i kult religijny. Greckie państwa-miasta długo zachowywały odrębność, ponieważ nie musiały jednoczyć się w obliczu zagrożenia zewnętrznego. Pierwszą i najważniejszą demokracją starożytności była demokracja ateńska.

Twoje cele

- Poznasz czynniki kształtujące rozwój polis.
- Wyjaśnisz pojęcia: monarchia, tyrania, demokracja.

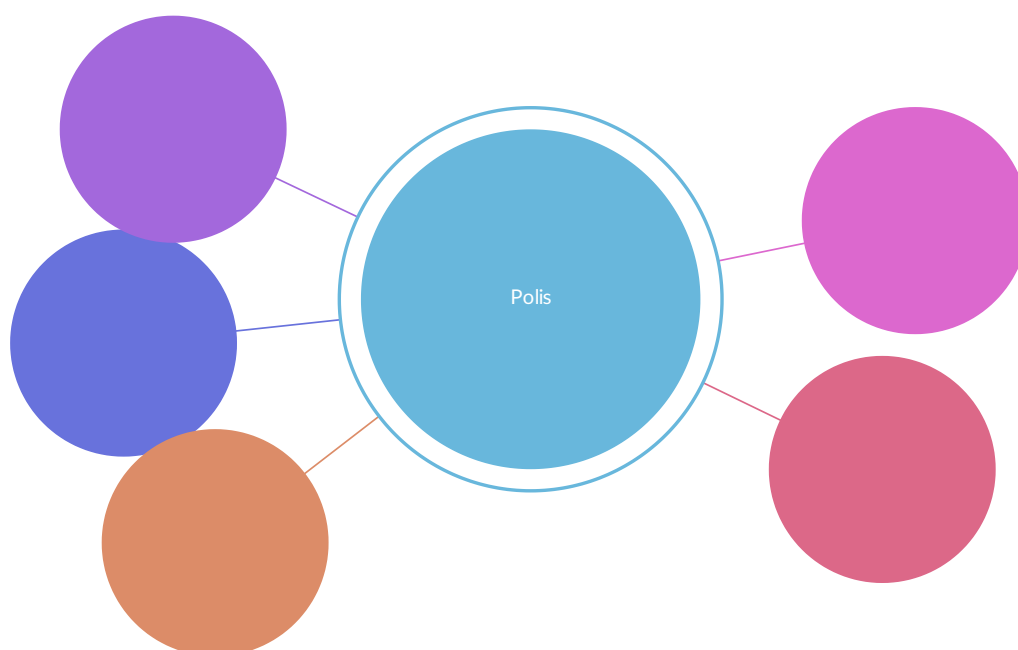
- Scharakteryzujesz demokrację ateńską.

Zastanów się

Rozważmy następujące problemy

Polecenie 1

Jakie pojęcia, określenia i nazwy kojarzą ci się z *polis*? Sięgnij do swojej wiedzy z historii i uzupełnij mapę myśli. Pod koniec lekcji wykonaj to ćwiczenie raz jeszcze.

Definicja: polis

(gr. *he polis* – prawdopodobnie od greckiego *he ptolis* – miejsce warowne) – państwo-miasto greckie, podstawowy ustrój polityczny starożytnej Grecji do czasów hellenistycznych (hellenizm). Najistotniejszą cechą polis był jej niemonarchiczny charakter, udział w życiu politycznym zagwarantowany był dla wszystkich obywateli. Centrum polis było miasto, stanowiące z reguły ok. 1/3 ogółu populacji (wyjątkami były np.: Smyrna – polis niemal wyłącznie miejska i Sparta – o zdecydowanie wiejskim charakterze). Polis były strukturami

stosunkowo niewielkimi, czego konsekwencją było znaczne rozbieżności polityczne starożytnej Grecji, uniemożliwiające stworzenie na przestrzeni wielu wieków jej politycznej jedności.

Polecenie 2

Wysłuchaj audiobooka. Wskaż pozytywne i negatywne skutki istnienia w starożytnej Grecji państw-miast.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PiY8TRC96>

Arystoteles

Ustrój polityczny Aten

Obecny ustrój polityczny przedstawia się następująco: prawa polityczne posiadają ci, których oboje rodzice są obywatelami, wpisuje się ich w poczet członków demu, gdy ukończą lat osiemnaście. Kiedy zgłaszają się do zapisania, democi, złożwszy przysięgę, stwierdzają przez głosowanie, czy kandydaci posiadają wiek wymagany prawem, jeśli zaś się okaże, że tak nie jest, przechodzą z powrotem do liczby małoletnich; następnie sprawdzają, czy kandydat jest człowiekiem wolnym i urodził się w związku spełniającym wymogi prawa (...). Jeśli się okaże, że bezprawnie domaga się wpisania [na listę obywateli], państwo sprzedaje go (...). Wszystkie stanowiska w zakresie zwyczajnej administracji obsadzają przez losowanie, z wyjątkiem skarbnika funduszu wojskowego, zarządców funduszu widowiskowego i nadzorcy studzien, tych bowiem wybierają przez głosowanie, a wybrani pełnią swe funkcje od Panatenajów do Panatenajów. W głosowaniu wybierają też wszystkich urzędników wojskowych. Natomiast Radę Pięciuset wybierają przez losowanie po pięćdziesięciu z każdej fyli. Każda fyla sprawuje prytanię przez oznaczoną część roku, a mianowicie cztery pierwsze przez 36 dni każda, a sześć dalszych każda przez dni 35; mają bowiem rok księżcowy. Ci, którzy pełnią funkcje prytanów, po pierwsze - jadają posiłki razem w budynku zwanym tholos, na co otrzymują pieniądze od polis. Dalej - oni zwołują posiedzenia Rady i Zgromadzenia Ludowego, przy czym Radę codziennie z wyjątkiem dni świątecznych, a Zgromadzenie cztery razy w okresie każdej prytanii. Oni też z góry ustalają sprawy, nad którymi Rada ma obradować, porządek dzienny na każde posiedzenie, a także miejsce, gdzie mają się zebrać. (...) Jeden z prytanów, wybrany losem, jest ich

przewodniczącym. Obowiązki przewodniczącego pełni przez jedną noc i dzień, i nie wolno mu ich pełnić ani dłużej, ani dwukrotnie. On przechowuje klucze od świątyń, w których znajdują się państwowe pieniądze i dokumenty, jako te pieczęć państwową; wraz z jedną trzecią prythanów, których sam wyznaczy, musi stale przebywać w tholosie. (...) Po większej części współdziała Rada z innymi urzędami. Przede wszystkim są to skarbnicy Ateny w liczbie dziesięciu, wybierani przez losowanie po jednym z każdej fyli (...). Następnie jest dziesięciu poletów wybieranych po jednym z fyli. Zawierają oni wszelkie kontrakty w imieniu państwa oddają w dzierżawę kopalnie oraz cła i podatki, załatwiają to wspólnie ze skarbnikiem funduszu wojkowego i zarządcami funduszu widowiskowego (...). Przez losowanie także są wyznaczani agoranomowie [w liczbie dziesięciu], pięciu dla Pireusu, pięciu dla miasta. Zadaniem ich według prawa jest czuwanie nad tym, aby wszelkie towary wystawiane na sprzedaż były czyste i niefałszowane. Tak samo przez losowanie wyznacza się [dziesięciu] metronomów, pięciu dla Pireusu, pięciu dla miasta. Ci znów kontrolują miary i wagi wszelkie, ażeby sprzedający nie posługiwali się fałszywymi. (...) losowaniem wyznaczają także komisję Jedenastu, którzy mają nadzór nad więzieniem. (...) Co do tzw. archontów (...) losuje się zarówno sześciu thesmothetów i ich sekretarza, jak i archonta, króla i polemarchę, po jednym z każdej fyli. Przechodzą oni badanie najpierw przed Radą Pięciuset, lecz z wyjątkiem sekretarza, który poddaje się badaniu tylko w dikasterion, tak jak inni urzędnicy (wszyscy bowiem urzędnicy, zarówno wybrani drogą losowania, jak i w głosowaniu obejmują stanowiska dopiero po przebyciu dokimazji; natomiast dziewięciu archontów podlega dokimazji przed Radą, a potem powtórnie przed dikasterion. Ten kogo Rada odrzuciła, dawniej tracił urząd, obecnie jednak przysługuje mu prawo odwołania się do dikasterion, którego wyrok w sprawie dokimazji jest ostateczny. Archont zaraz po objęciu stanowiska przede wszystkim ogłasza publicznie, że każdy obywatel do końca jego urzędowania zachowa prawo posiadania i zarządzania dobrami takie samo, jakie miał przed objęciem przez niego urzędu. (...) Prócz tego na ręce jego składają [obywatele] skargi w sprawach publicznych i prywatnych, które po rozpatrzeniu kieruje do dikasterion (...). Roztacza też archont opiekę nad sierotami i osieroconymi spadkobierczyniami, jako też nad kobietami, które utrzymują, że są w ciąży po zmarłym mężu (...). Król natomiast przede wszystkim sprawuje pieczęć nad misteriami (...) do niego też należy nadzór nad wszystkimi --- można powiedzieć --- odziedziczonymi po przodkach ofiarami. (...) Polemarcha składa ofiary Artemidzie łowczyni i Enyaliosowi, urządza igrzyska pogrzebowe i składa ofiary żałobne ku czci poległych na wojnie (...). Do

zakresu działalności polemarchy należą nadto sprawy prywatne dotyczące metojków, cudzoziemców ponoszących równe ciężary z obywatelami i cudzoziemców oznaczonych tytułem proksenosów. (...) W ogóle polemarchos jest tym dla metojków czym archont dla obywateli.

Artystoteles, *Ustrój polityczny Aten*, w: tegoż, *Dzieła wszystkie*. t. VI, Warszawa 2001.

Polecenie 3

Zastanów się i opisz sytuację z historii, literatury lub współczesnej polityki międzynarodowej, której bohaterowie sprawowaliby władzę na wzór opisanej przez Arystotelesa.

Polecenie 4

Na podstawie własnych obserwacji zanotuj cechy charakterystyczne dla współczesnej demokracji.

Słownik

agoranomowie

(gr. *agorá* – miejsce zgromadzeń) urzędnicy targowi w miastach greckich; w Atenach było ich dziesięciu: pięciu dla Aten i pięciu dla Pireusu

archont

(gr. *archon* – przywódca) jeden z dziewięciu najwyższych urzędników wybieranych w Atenach na rok (po rocznej kadencji wchodził w skład areopagu); początkowo

wydawali ustawy, sędzili w sprawach prywatnych itp., stopniowo urząd ten stał się tylko honorowym (zwłaszcza po reformie Klejstenesa)

Artemida

w mitologii greckiej córka Leto, bliźniacza siostra Apollina, dziewicza pani dzikiej natury, bogini łowów; pani dzikich zwierząt, opiekunka rybaków i podróżnych na morzu; patronka położnic, nowo narodzonych dzieci i młodzieży do momentu osiągnięcia dojrzałości; bogini życzliwa i mściwa zarazem – przypisywano jej powodowanie nagłej śmierci, zwłaszcza młodych kobiet

dem

(gr. *demos* – lud) inaczej: demos, w starożytnej Grecji gmina, wspólnota wiejska, stanowiąca jednostkę administracyjną; w ateńskiej polis podstawowa jednostka podziału terytorialnego Attyki (od VI w. p.n.e.); dem miał swego urzędnika (demarch), swoje kulty i dobra, delegował swych przedstawicieli do bule (rady)

dikasterion

(gr. *dikasterion* – władza, sąd) w starożytnej Grecji kolejalny organ władzy sądowniczej

dokimazja

(gr. *dokimasia* – badanie) w demokracji ateńskiej: procedura sprawdzania kandydatów na urzędy (lustracja)

Enyalios

w mitologii greckiej syn bogini przemocy Enyo i boga wojny Aresa

fyle

(gr. *phulē* – plemię) termin powszechnie stosowany w świecie greckim na określenie jednostek, na które dzieliła się społeczność obywatelska; w Atenach po

reformie Klejstenesa (508 p.n.e.) utworzono 10 fyle; w skład każdej fyle wchodziła część miasta, wybrzeża i równiny

komisja Jedenastu

w Atenach rada zarządzająca więzieniami oraz czuwająca nad wykonaniem wyroków

metojkowie

(gr. *métojkoj* – mieszkający wśród) w starożytnej Grecji grupa ludzi zamieszkująca w polis, mająca wolność osobistą, nie należąca jednak do wspólnoty obywatelskiej; byli pozbawieni praw politycznych, a podlegali niemal takim samym, jak obywatele, obowiązkom wobec państwa; metojkowie trudnili się głównie rzemiosłem i handlem

metronomowie

(gr. *métron* – miara + *nómos* – prawo) ateńscy urzędnicy zajmujący się kontrolą miar i wag

misteria

(gr. *mystērion* – tajemnica) misteria eleuzyńskie, w starożytnej Grecji święto o charakterze misteryjnym, odprawiane w Atenach i pobliskim Eleusis, które zapewniało *mistom* (gr. *mýstēs* – wtajemniczony) szczęście po śmierci

nadzorca studzien

urzędnik zajmujący się kontrolą zużycia wody, wybierany przez lud ateński większością głosów; stanowisko to było szczególnie ważne w Attyce ubogiej w wodę

Panatenaje

w starożytnych Atenach największe święto ku czci Ateny, obchodzone 28. dnia hekatombajonu (lipiec–sierpień, pierwszy miesiąc roku kalendarzowego); raz na

cztery lata obchodzono Wielkie Panatenaje (pomiędzy nimi odbywały się zwykłe uroczystości); najważniejszym elementem Panatenajów była procesja panatenajska (ogólnoateńska)

Pireus

miasto w środkowej Grecji, w regionie Attyka, w południowo-zachodniej części aglomeracji ateńskiej, nad Zatoką Saronką

poletowos

(gr. *polemos* – wojna + *archon* – przywódca) archont poletowos, jeden z najwyższych urzędników w Atenach kierował polityką zagraniczną i dowodził wojskiem; archontów było dziewięciu; od lat 80. VII w. p.n.e. wybierano ich na roczną kadencję; między nimi istniał podział funkcji

poletowie

(gr. *poletai*) urzędnicy ateńscy zajmujący się obrotem nieruchomościami na rzecz polis, zawierali umowy dzierżawy oraz nakładali cła

proksenowie

(gr. *próxenos* – dla gości, gospodarz) w starożytnej Grecji obywatel danego państwa (polis) otaczający opieką przybyszów z innej polis; antyczny proksenos jest porównywany czasem do współczesnego konsula

prytania

(gr. *prytaneia*, od *prytanis* – przywódca) inaczej: prytaneja – okres sprawowania czynności przez $\frac{1}{10}$ Rady w Atenach; wynosił on $\frac{1}{10}$ roku, tzn. 35 lub 36 dni, a w latach przestępnych 38 lub 39 dni

Rada Pięciuset

w starożytnych Atenach od czasu reform Klejstenesa najważniejsza instytucja administracyjna, zwana przez Ateńczyków zwyczajnie radą (bule); dzieliła się na

dziesięć 50-osobowych zespołów, z których każdy urzędował przez 1/10 część roku (prytanowie)

skarbnik funduszu wojkowego

ateński urzędnik zajmujący się finansami wojska, po raz pierwszy poświadczony epigraficznie dla 344/3 roku p.n.e., ale funkcja jest najprawdopodobniej wcześniejsza, skoro sam fundusz wojkowy istniał co najmniej od 373 r. p.n.e.

thesmothet

(gr. *thesmothetēs* – prawodawca, od *thesmos* – prawo + *thetēs* – ten, który tworzy, ustanawia) jeden z najwyższych urzędników ateńskich; jego nazwa oznacza „prawodawca”, jednak zajmował się on głównie sądownictwem, a jedyne jego uprawnienia związane z prawami sprowadzały się do wyszukiwania sprzeczności w prawach i wszczynania na tej podstawie procedury ustawodawczej

tholos

(gr. kopuła) inaczej: tolos; określenie antycznej budowli o kilku różnych funkcjach i znaczeniach (np. skarbiec, grobowiec)

zarządca funduszu widowiskowego

urzędnik ateński zajmujący się finansami związanymi z funduszem widowiskowym; z funduszu widowiskowego wypłacano obywatelom zasiłki (2 obole) pokrywające koszty wstępu do teatru w czasie Wielkich Dionizjów, a także innych świąt, w czasie których odbywały się przedstawienia dramatyczne; wprowadzenie zasiłków przypisuje się Peryklesowi albo Agyrriosowi (na początku IV w. p.n.e.)

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją, a następnie odpowiedz na pytanie: jakie czynniki miały wpływ na kształt ustroju Grecji?

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jakie były formy sprawowania władzy w greckich polis i na czym one polegały?

Słownik

archonci

właściwie „archontowie”; w starożytnych Atenach początkowo trzech, później dziewięciu najwyższych urzędników sprawujących kontrolę sądowniczą i religijną; po rocznej kadencji wchodził w skład areopagu; po reformach Klejstenesa stopniowo tracił znaczenie

archont basileus

(gr. *ho archon basileus*) archont, „król”

archont eponymos

(gr. *ho archon eponymos* – pierwszy archont) urzędnik, archont nadający nazwę rokowi

archont polemarch

gr. *ho archon polemarchos* – dowódca wojskowy

dokimazja

(gr. *he dokimasia* – badanie, sprawdzanie) uprawnionym do jej przeprowadzania były Rada i sąd – to dikasterion, jego członków wybierali w drodze losowania archonci

eforowie

w starożytnej Sparcie oligarchiczne kolegium złożone z pięciu najwyższych urzędników, wybierani przez apellę na roczną kadencję, decydowali o polityce wewnętrznej i zewnętrznej państwa

fyla

(gr. *he fyle*) jednostka administracyjna Aten, w jej skład wchodziły mniejsze jednostki – demy (gr. *ho demos* – gmina)

geneza

(gr. *genesis* – narodzenie, pochodzenie) czynniki, które złożyły się na powstanie i rozwój czegoś; sposób powstawania i rozwoju czegoś

geruzja

rada starszych w starożytnej Sparcie, posiadająca szeroki zakres kompetencji: od przygotowywania wniosków na apelę po władzę sądowniczą; później znacznie ograniczona

kultura mykeńska

nazwa końcowego okresu (późna epoka brązu, ok. 1600–1165 p.n.e.) kultury helladzkiej; pozostawała pod silnym wpływem kultury kreteńskiej; nazwa od Myken, głównego ośrodka tej kultury; dzieli się na trzy fazy: wczesnomykeńską (ok. 1600–ok. 1400 p.n.e.), środkowomykeńską (ok. 1400–ok. 1200 p.n.e.), późnomykeńską (ok. 1200–ok. 1165 p.n.e.)

metojkowie

obca ludność napływowa w greckich miastach-państwach pozbawiona praw obywatelskich

ostracyzm

sąd skorupkowy; w starożytnych Atenach wprowadzone przez Klejstenesa głosowanie w eklezji, w celu pozbycia się obywateli groźnych dla państwa

primus inter pares

łac. pierwszy wśród równych sobie

timokracja

(gr. *timē* – honor, wartość, cześć, szacunek i *krátos* – siła, władza) forma rządów polegająca na sprawowaniu władzy przez grupę najbogatszych z kasty panującej

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj audiobooka i odpowiedz na pytanie: jakich argumentów używa Pizystrata na pochwałę swoich rządów?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PiY8TRC96>

Diogenes Laertios

List Pizystrata do Solona

Nie jestem jedynym Grekiem, który dążył do tyranii, a zresztą władza mi się należała jako pochodzącemu z rodu Kodrydów. Odzyskałem bowiem tylko to, co Ateńczycy odebrali, choć zobowiązywali się przysięgą zachować dla Kodrosa i jego potomnych. Zresztą nie grzeszę wobec bogów ani wobec ludzi, ale staram się sprawować rządy zgodnie z prawami, które ty nadałeś Ateńczykom. I mają teraz lepsze rządy niż w ustroju demokratycznym, nie pozwalam bowiem na to, aby ktokolwiek się rozzuchwiał. I choć jestem tyranem, nie doznaję większej czci i powagi ani też nie mam większych godności niż niegdyś królowie. Każdy Ateńczyk oddaje ze swego dochodu dziesięcinę nie dla mnie, ale aby było z czego pokryć wydatki na ofiary publiczne oraz na wypadek wojny.

Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, Warszawa 2004.

Polecenie 2

Oceń, jaką wymowę – w kontekście wydarzeń XX wieku – ma wypowiedź Pizystrata. Zapisz swoją opinię w formie notatki.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PiY8TRC96>

Homer

Iliada

Wstał Agamemnon, król nad mnogim ludem, Berło dzierżąc, Hefajsta urobione trudem; Hefajstos dał je władcy Zeusowi Kronidzie, Odeń przez Argobójcę przewodnika idzie Do rąk władcy Pelopsa, rydwańca-harcerza, Odeń w ręce Atreja, narodu pasterza; Ten przy zgonie dał panu mnogich trzód, Tyeście, Ten Agememnowi wręczył berło wreszcie, By w Argos i na licznych ostrowach był panem.

Homer, *Iliada*, Warszawa-Lublin-Łódź-Poznań-Kraków 1921.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PiY8TRC96>

Tukidydes

Wojna peloponeska

Z trudem i dopiero po dłuższym czasie doszła Hellada do spokoju i ustalonego trybu życia i nie przeżywając już wędrówek ludnościowych zaczęła wysyłać kolonistów; Ateńczycy skolonizowali Jonię i większą część wysp, a Peloponezyjczycy większą część Sycylii, Italii i niektóre inne obszary Hellady. Wszystko to skolonizowano dopiero po wojnie trojańskiej. A kiedy tak krzepła Hellada i więcej jeszcze niż poprzednio zdobywała zasobów pieniężnych, wraz ze

zwiększaniem się dochodów zaczęły pojawiać się tyranie (przedtem były dziedziczne królestwa, oparte na ustalonych przywilejach).

Tukidydes, *Wojna peloponeska*, Warszawa 2003.

Polecenie 3

Skąd wywodzili swą władzę królowie kultury mykeńskiej?

Polecenie 4

Określ, jakie czynniki wpłynęły na ukształtowanie się polis?

Polecenie 5

Wskaż, jakie prawa przysługiwały obywatelom ateńskim.

Ćwiczenie 1

Jednostka administracyjna Aten była składana się z mniejszych jednostek, które nosiły nazwę...

☐ demy.

☐ alfa.

☐ gama.

☐ beta.

Ćwiczenie 2

Dopasuj pojęcia do definicji.

ostracyzm

sprawowanie władzy przez grupę najbogatszych z kasty panującej

archonci

głosowanie w eklezji, w celu pozbycia się obywateli groźnych dla państwa

timokracja

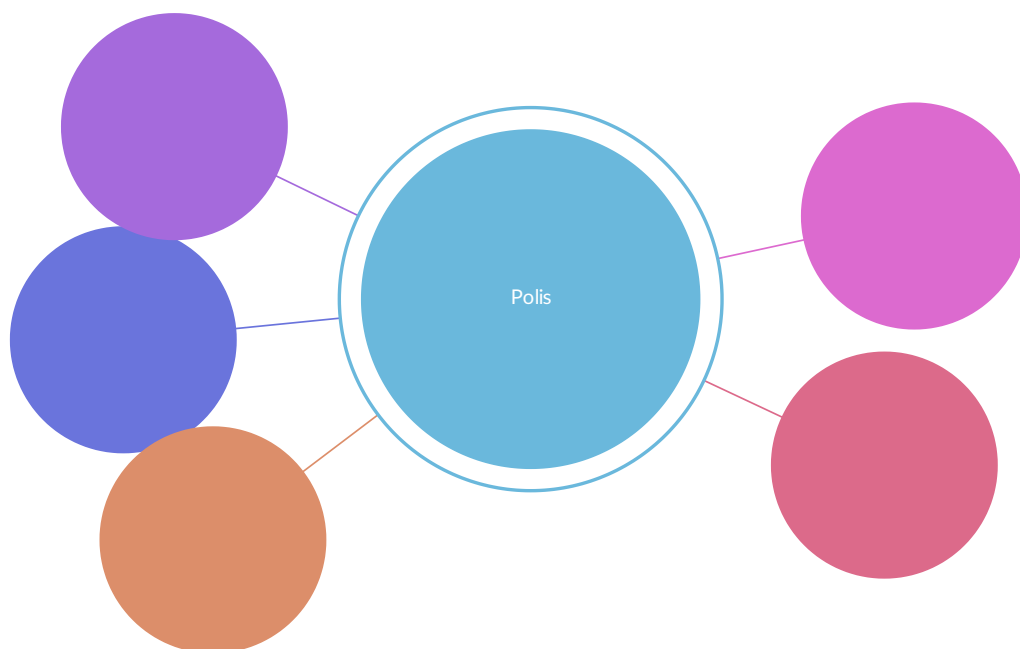
najwyżsi urzędnicy sprawujących kontrolę sądowniczą i religijną

metojkowie

obca ludność napływowa w greckich miastach państwach pozbawiona praw obywatelskich

Polecenie 6

Jakie pojęcia, określenia i nazwy kojarzą ci się z *polis* po pracy z e-materiałem?
Zweryfikuj swoją wiedzę.

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny: polis

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

10. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

- 1) o naturę społeczeństwa (indywidualizm – kolektywizm);
- 2) o genezę państwa (koncepcja umowy społecznej – koncepcja samorządnej ewolucji);
- 3) o naczelne wartości życia społecznego (liberalizm kulturowy – konserwatyzm);
- 4) o podstawy prawa stanowionego (pozytywizm prawniczy – teoria prawa naturalnego).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- omawia czynniki kształtujące rozwój polis;
- wyjaśnia pojęcia: monarchia, tyrania, demokracja;
- charakteryzuje demokrację ateńską.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana;
- metoda projektów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel proponuje uczniom zajęcia międzyprzedmiotowe. Prosi, żeby wspólnie z nauczycielem historii przygotowali informacje na temat demokracji ateńskiej i funkcjonujących w jej ramach instytucji. Następnie uczniowie mają się podzielić na grupy i każda z grup ma za zadanie przygotować prezentację o wybranej lub wylosowanej instytucji. Uczniowie mogą użyć elementów kostiumów lub nawet scenografii. W ten sposób przygotowanie do lekcji może się odbyć metodą projektów.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu. Nauczyciel loguje się na platformę i wyświetla na tablicy stronę tytułową e-materiału. Przedstawia uczniom temat lekcji oraz jej cele, a następnie wspólnie z nimi określa kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie prezentują wyniki swojej pracy przed lekcją. Po każdej prezentacji następuje omówienie jej treści, a uczniowie zapisują notatkę w zeszytach na temat omówionej instytucji działającej w ramach demokracji ateńskiej. Notatkę można przygotować, wykorzystując metodę mapy myśli.

2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika multimedium w sekcji „Prezentacja multimedialna”. Uczniowie odczytują polecenie: *jakie czynniki miały wpływ na kształt ustroju Grecji?* i wykonują je w parach. Następnie dzielą się swoimi odpowiedziami na forum klasy.
3. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Audiobook”. Każdy uczeń pracuje indywidualnie, samodzielnie przygotowując odpowiedzi do poleceń i ćwiczeń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani lub chętni uczniowie odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie wykonują polecenie 6 w sekcji Audiobook.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz referat na temat: znaczenie demokracji ateńskiej dla współczesnych systemów politycznych.

Materiały pomocnicze:

- Benedetto Bravo, Ewa Wipszycka, *Historia starożytnych Greków*, t. 1, Warszawa 1988.
- Maria Jaczynowska, Danuta Musiał, Marek Stępień, *Historia starożytna*, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać zadania.

